

GRUDA

Št. 12.

1924.

Leto I.

Poština plačana v gotovini.

Vsebina zvezka 12.

G. Koritnik: Poizvedovanje. — T. Debeljak: Tvoj nagelj. — I. Albreht: Zemlja naša mati. (Konec.) — T. Debeljak: Mimogrede. — F. M. Dostojevski: J. Vidmar: Krotka. (Konec.) — G. Koritnik: Zadnje naročilo. — G. Koritnik: O če bi vedela. — B. Skalický: Delujmo za gospodarski napredek našega naroda. — Mara P.: Oj dekle! — Dr. I. L.: Kazni nekdanj in sedaj. — J. Glaser: Kjer raste mlaj. — Val. J.-r.: Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani. — RAZGLEDI: Organizacija. — Ženstvo. — Prosveta. — Po svetu. — Šala in zabava.

V podrobni prodaji stane XII. zvezek Din 3.

Za dljake in vojake znaša celoletna naročnina Din 20. — Novi naročniki dobe lahko še vse doslej izšle številke.

Uredništvo: Ljubljana, Škofja ulica 8, I. nadstr.

Uprava: Ljubljana, Kolodvorska ulica 7.

Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cena oglasov po dogovoru.

Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača.

Urejuje Ivan Albreht.

Naročniki „Grude“ pozor!

V številki 11 smo priložili izpolnjene položnice vsem onim cenj. naročnikom, ki za letošnje leto še dolgujejo na naročnini. Da bo pri upravi red in možnost točnega izdajanja „Grude“, je v interesu vsakega posameznika, ki na naročnini kaj dolguje, da to brez odlaganja takoj po položnici poravnava. V nasprotnem slučaju bi bili primorani vsakomur, ki bi se po temu ne ravnal, nadaljno pošiljatev „Grude“ ukiniti.

Upravništvo.

Stanko Florjančič

veletrgovina z železnino

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 35.

En gros.

Telefon interurb. 163

En detail.

Razna emaljirana in aluminijasta posoda. Vse mizarске potrebščine in vse orodje za obrti, ki spadajo v železninsko stroko. Vsakovrstni poljedelski stroji. Jedilno orodje, razni alpaka-nastavki, noži, vilice. Razni laki v vseh barvah iz svetovnoznane tovarne. Modra galica prvovrstna (znamka Johannisthal) vedno v zalogi. Zahtevajte cenik.

Josip Petelinc

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7

blizu Prešernovega spomenika za vodo

Najcenejši nakup

najboljših šivalnih strojev „GRITZNER“

za rodbinsko in obrtno rabo, nadalje nogavic, žepnih robcev, brisalk, kloba, belega in rujavega platna, šifona, kravat, žilc, vilic, raznih gumbov, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in brivce, škarje za krojače, šivilje in za obrezovanje trt. Cepline nože. Vse na veliko in malo.

Gliša Koritnik:

Poizvedovanje.

Kakšna je ljubezen tu pri vas na vasi:

ali je ponosna kot pšenični klasi,

ali je ponižna kot deviški časi?

Ali diha burno kot vihar čez polje,

ali je kot solnce topla, dobre volje?

Ali je cvetoča kakor vrtna greda,

ko dekle zvedavo čez ograjo gleda,

kdaj se izza plota znan obraz prismeje,

da ji cvet ukrade, ki ji nedra greje?

Ali se ozira, v tla oči upira

kakor poljska roža težka od nemira?

Pravijo da stopa včasi prav počasi

sklonjena in tiha kot bridkost po vasi ...

Tine Debeljak:

Tvoj nagelj.

Tvoj nagelj v vazi,
pred njim pismo zate.

Mučim se z izrazi —
o, pismo! — in zate!

Tvoj nagelj v vazi
čez rob klone,
s senco za peresom se plazi:
vsaka misel v njo tone.

Čez rob klone kot da pazi,

ne kaj — kako se piše,

tvoj nagelj v vazi:

bere, ko srce šele išče.

Zemlja naša mati.

(Konec.)

VII.

Doma je sedela Anica in se je pogovarjala sama s seboj:

„Nikoli ne bo več sreče k nam! Kakor voda, ki drvi čez jez, buta neskrbno ob hišo, dokler je ne izpodkoplje. Kaj —: morda očeta, morda mene, morda oba in vse bo, kakor je bilo. Solnce bo sijalo nad zlatim poljem, gozd se bo temnil in šepetal o skrivnostih, ljudje bodo živeli, delali in umirali, mladi bodo prihajali na mesta, s katerih bodo odstopali stari, vse kakor doslej, le Zagodovih ne bo več in na Zagodovni se bo ščeperil ogaben tujec, ki ne ljubi te zemlje in je ne bo nikoli ljubil, ker ni nikoli trpel zanjo in ker ne ve, kaj nam ona pomeni.

Ko je tako premišljevala, se je nekaj zganilo, in pred njo je stala slepa Agata.

„Pojdi, Anica,“ je rekla, „pojdi, če ti je drago življenje in dom!“

Anica se je prestrašila in z boječim pogledom prosila prijateljico, naj ji pove, kaj se je zgodilo. Agata ki ni videla njenega pogleda, je pač občutila njeno plaho dihanje in je nestrpnost prosila:

„Pojdi hitro, pojdi k Šcemetul! Morda še lahko kaj rešiš!

Tedaj je Anica vedela natanko vse in ni več potrebovala pojasnil. Dasi je slutila, kaj se bliža, jo je vendar ta mrka resničnost tako pretresla, da se ji je jelo vrteti pred očmi. Vstala je, pa zopet naglo sedla, skrila obraz v dlani in zaihtela — in te solze so bile kakor blagoslov bitja, ki je odtrgano od matere, pa se vendar ne more ločiti od nje. Počasi, omahujočih korakov je odšla s slepo prijateljico proti Šcemetovi gostilni. Dasi je bil večer in mrak, se je Anici zdelo, da vsa vas gleda in vidi njeno gorje. Nikamor se ni upala ozreti, če pa ji je kdo, ki jo je srečal, privoščil prijazno besedo, se ji je zdelo, da se norčuje iz njene bolečine.

Z Agato vso pot nista izpregovorili niti besede. Ko pa sta prišli do Šcemetovih, je zagledala znano postavo. Bil je Janez, ki je takoj

stopil proti nji in ji krepko stisnil roko. Potegnil jo je nekoliko vstran in ji zašepetal v naglici:

„Če hočeš domu, očetu, sebi in meni dobro, se ravnaj nocoj natančno po mojih besedah!“

Anica, ki je bila vsa zbegana, mu je molče prikimala in šele čez nekaj časa dahnila:

„Saj je vse izgubljeno, kaj ne?“

„Nič, če boš pametna,“ ji je odvrnil Janez in jo odvedel s seboj.

Agata je ostala sama v mraku in je prvič jedko občutila to svojo trpko samoto v življenju. Njena tiha, skrivna ljubezen je bremenila na njej in jo je žgala ob zavesti, da nikdar, nikdar ne more pričakovati odziva. Vendar se ni mogla premagati, da bi šla; kajti potihoma je še vedno upala, da se Janezu izjalovi njegov zviti načrt. Čez čas je vstala, se plazila od okna do okna in prisluškovala, kaj se godi v hiši.

VIII.

Ko je stopila Anica v gostilno, je slišala pisarja Kljuko:

„Kaj se bosta opoletala! Gospod Zagoda, sezite v roko, pa je! Za tako ceno in pod takimi pogoji se nikoli ne iznebite vaših skrbi in vaših nadlog!“

Zagoda je medlo strmel v govorečega in kimal, v roko pa še ni segel nikomur. Janez se je vzel in preko ljudi prikimal Pajku, ki je takoj vstal izza mize in smehljaje pozdravil Anico:

„Hočeš ali nočeš, nevesta boš! Ženinov je toliko, da bo izbira sicer težka, toda zdaj se mudi, saj jutri si lahko prebereš.“

Bil je že močno vinjen in je z razposajenim pogledom nagajal dekletu in hkratu pomežiknil Janezu, ki je bil videti nekako silno zadovoljen.

Anica je bila popolnoma omamljena. Proseče in obupano je zastrmela v Janeza, ki je bil miren, kakor da ni videl njene bojazni. Smehljaje je odstopil in dejal Pajku:

„Kar požurite se, da ne bo prepozno! Tisti prokleti Untergrund že razpenja listnico in Zagodova moč visi samo še na nitki.“

Pajk je prikimal, prijel dekle za roko in se preril k mizi, kjer so barantali za Zagodovo domačijo.

„Oče Zagoda,“ je dejal, „počakajte malo! Hčer sem vam pripeljal.“

Ko je mlinar zagledal svojo edinko, se mu je za hip vrnila razsodnost, pa jo je nekam sramežljivo povabil, naj prisede. Pajk je pripomnil vmes:

„Sedla bo, pa ne med barantavce in nekrščene ljudi!“

Pisač Kljuka je jezno zagodrnjal o kmetavzarjih, Janez pa je zaškripal z zobmi in je možicu z enim edinim pogledom pogasil ves pogum. Nastalo je ono čudno premirje, ki preseka družbam in nenadoma pretrga niti razgovorov, kakor hitro pride vmes kaj takega, česar niso pričakovali. Kmetje so se z vseh strani ozirali in se polglasno povpraševali, kaj pomeni nenadna tišina. Anica je še vedno stala poleg Pajka in na jok ji je šlo. Janez je stopil k svojemu očetu in izzivajoče motril zdaj pisarja Kljuko, zdaj Untergrunda, ki mu je jela pohajati ona prezirljiva samozavest, s kakršno je nastopal v začetku. Pajk, ki je stal poleg Anice, je pomežiknil Janezu, in ko mu je ta prikimal, je začel:

„Oče Zagoda, neumnosti je bilo že dosti pregovorjenih danes, zdaj bomo rekli tudi pametno besedo. Anico mi boste dali, pa pustite Untergrunda in Kljuko in vse take druge kljuke, naj jih veter spet odnese tja, odkoder jih je prinesel!“

Sluga Grom, ki je vohal pijačo, se je oglasil takoj:

„Pametna je ta beseda! Kar je res, je pa res, Zagoda!“

Janez se je smejal, Anica, ki ni mogla ničesar razumeti, pa je trepetaje premišljevala, kaj se godi z njo in kako se more Janez smejati. Zagoda se je mukoma dramil iz svojih medlih misli in je začudeno pogledoval Pajka:

„Hm, no dobro, če je pa tako, se bomo pa zmenili. Samo ne vem, kaj poreče ona.“

Anica je že hotela reči ostro besedo, toda Janezov svarilni pogled ji je zaklenil glas. Po vsej sobi je bilo tiše in tiše; kajti vse je strmelo in pričakovalo prečudne novice. Pajk, ta vedri, brezskrbni veseljak, ta naj bi se oženil in kar tako na naglo! Ne, to je bilo za ubogo dekletce preveč, a Pajk se je oglasil:

„Verujte dobro, oče Zagoda, če smo možje, beseda velja! Saj šlev pa mislim v Dolini ni!“

S tem je zadel na pravo struno in Zagoda se je ponosno razgreval:

„Kaj, šleve?! Še predno si bil ti na svetu, sem bil jaz možak! Pa reci ti, Lešan, če ni tako!?“

Lešan je prikimal in potrepljal Zagodo po rami.

„Kaj boš govoril! Saj vem in tudi Pajk ve, kako je pri nas in med nami.“

Pajk se je nasmehnil in ponudil Zagodi roko:

„Torej dobro, oče! Vaša Anica je nevesta. Ali vaših ropotij z Untergrundom je pa konec!“

Zagoda se je dvignil, krepko segel Pajku v roko in pritrdil. „Če mora biti tako, pa naj bo!“

Tedaj je po vsej gostilni zvršelo veselo pritrjevanje, odobravanje in čestitanje, le pisac Kljuka je srdito vil oči ter obupno pogledoval Untergrunda, ki je jezno in nevoščljivo ogledoval vesele kmete. Sluga Grom je dejal:

„Saj sem zmeraj pravil, da pošljemo k vragu tega U- U- Untergrunda! Kaj se bo klatil po naši zemlji, ko ima zlodej tako nekrščansko ime!“

„Gospod Untergrund,“ je mezdel Kljuka, „najbolje bo, če greva. Ta golazen je vsa pijana in še hudobna povrhu!“

Pajk, ki je kljub vinjenosti razumel pisarjeve besede, je za trenutek popustil Anico in je stopil h Kljuki:

„Kaj žlobudrate, gospod“, ga je vprašal osorno in tako srdito, da je takoj priskočilo nekaj ljudi na pomoč.

„Kar ven ga postavimo, da se bo shladil!“ so se začuli razni glasovi, in predno je mogel Pajk odsvetovati, je nekaj krepkih rok prijelo pisarja Kljuko in Untergrunda ter ju z neverjetno naglico in spretnostjo posadilo na cesto. Potem so ljudje zaprli vrata in se mirno vrnili v gostilno.

„Kod pelje cesta iz vasi“ so se šalili, „bosta že našla sama! Saj sta našla tudi kod pelje noter, čeprav jima ni nihče kazal tega!“

Nato se je kmalu oglasila harmonika in fantje so v naglici zbrali toliko deklet, da je bila večja soba polna plešočih parov. V manjši sobi pa se je zbrala zadovoljna družba. Zagoda je moževal z Lešanom, Janez je veselo govoril s Pajkom, Anica pa je sedela poleg očeta kakor mrlič; tedaj ji je Ščemečka pripeljala Lešanovo Nežiko, ki je zardela in sramežljivo pogledovala po zbranih. Ko jo je Anica zagledala, ji je bušila vsa kri v glavo in jecljaje je rekla očetu, da je bolna in da pojde domov. Pajk in Janez, ki sta razumela njeno zadrego, sta tudi hitro spoznala vzrok njene bolezni. Zato je Janez posegel vmes češ: „Le ostani, le, saj bo vse dobro.“ Anica pa je v srcu občutila tako žalost in tako tesnobo, da mu niti s pogledom ni mogla ničesar odvrniti na njegove besede.

IX.

V večji sobi je hreščala harmonika in so se vrteli pari, v manjši pa je utripalo dvoje mladih src. Anica, ki ni niti slutila, kaj se godi z njo, si je želela smrti, Nežika pa je premišljevala: „Zakaj me neki

tako gleda postrani, ko bova vendar kmalu v svaštvo?" Naposled je rešila položaj Ščemečka, ki se ji je zasmililo dekle.

„No,“ je rekla, „komu naj jo zdaj dam? Zagoda je ne rabi, Janezu je tudi odveč, Lešan bi se je rad iznebil, edino Pajk ni še založen s takim blagom.“

Po teh besedah je odvedla Nežiko k Pajku, ki ji je veselo segel v roko in jo pozdravil na tak način, kakor da je ves dan čakal tega trenutka.

Zagoda, ki so ga dogodki tega popoldneva bili spravili čisto iz ravnotežja, je začudeno pogledoval Pajka. Rekel sicer ni ničesar, ali na jezik so mu silile ostre besede in nazadnje se je znesel z njimi nad hčerjo:

„Kaj pa se držiš tukaj kakor oblečen šotor! Ali ne veš, kaj smo se zmenili popoldne in kje je tvoje mesto?“

Anica je še bolj zardela, dokler ji ni priskočil na pomoč Pajk, ki jo je prijel za roko in prijazno odgovoril namesto nje.

„Nič se ne jezite oče, vsi dobro vemo, kaj smo se zmenili. Anica je nevesta, tukaj-le ima pa ženina.“

Po teh besedah jo je izročil Janezu, ki je nestrpno stopil proti dekletu rekoč:

„Ali ti nisem rekel, da bo vse dobro, če me boš ubogala?“

Anica, ki ni razumela že ničesar več, mu je sledila kakor v megli in je mirno dovolila, da jo je posadil kraj sebe. Zagoda je jel škripati z zobmi, Pajk pa ga je smehljaje pomiril:

„Nič se ne jezite, oče. Dober boj smo bojevali, zemljo smo rešili! Obljubili ste, da je Anica nevesta, o ženinu pa nismo govorili. Naj vam torej povem jaz, da je ženin Lešanov Janez!“

Potem se je obrnil k Lešanu:

„Jaz pa, oče Lešan, bom odpeljal Nežiko na vipavsko stran.“

Zdaj je šele Anica razumela pomen Janezovih besedi in tistega njegovega nasveta, ki ga ji je dal pred gostilno. Topla hvaležnost ji je žarela iz oči, ko ga je udano pogledala in se mu nemo zahvalila za njegovo mogočno zaščito. Zagoda in Lešan sta se spogledala in zdaj je redkobesedni Lešan prvi povzel besedo:

„Vidiš, prijatelj, je dejal, „zamera gor ali dol, vesela sva lahko oba, da je mladina pametna! Ti si bil čisto na tem, saj ne boš hud, če govorim s teboj kar naravnost in po pravici, čisto na tem, pravi, si bil, da izgubiš zemljo, tisto pa veš, da kmet brez zemlje — je kakor drevo brez korenine. Naj bo vrh še tako zelen in košat, naj bo videz še tako vabljev — prej ali slej mora poginiti in propasti. To smo videli vsi in to si videl tudi ti sam!“

Zagoda je hotel nekaj ugovarjati, toda Lešan ga je prekinil:

Kar pusti, da povem do kraja! Saj jaz govorim le malo-kdaj. Vidiš, tako-le sem mislil, škoda je Zagodovine in dvakrat škoda bi bilo, če bi na tej lepi zemlji zagospodaril tujec. Zate vem, da bi te to pognalo v grob, tvojega edinega otroka pa bi pahnilo v revščino v svet, pa smo dejali vsi: Ali je treba tega? ...

Zagoda je poslušal pozorno in pozorneje je jel pritrjevati. Tako nekam toplo mu je sililo v oči in ona mehka ginjenost ga je zmagovala, ki navda človeka z veseljem, kadar se v zadnjem trenutku po nenadnem naključju reši velike nesreče.

„No,“ je nadaljeval Lešan, „vidiš, to sem videl in tudi ti si videl, da se moj fant in tvoje dekcle rada vidita, pa sem dejal: Če imata pri hiši dva para pridnih rok, ni šment, da se ne bi obrnilo na boljše! In le poglej! Mesto, da bi ti zemljo izdajal tistemu Untergrundu, o katerem ne veš, kaj je in kdo je, jo oddaj svojemu otroku, pa boš vedel, da gospodari na tvoji zemlji tvoja lastna kri! In tam, kjer domuje tvoja lastna kri, se bo vedno našlo zate dovolj toplega in jasnega prostora!“

Janez, ki je poslušal besede svojega očeta, je bil vidno presečen; še Pajk in Ščeme, ki je med tem prišel k mizi, in Ščemečka, ki so skoz in skoz poznali Lešana, so se čudili; kajti nikdar še ni Lešan toliko govoril! Vsi pa so mu pritrjevali in ga bodrili:

„Modra je ta beseda, Lešan! Pametno si povedal!“

Splošnemu pritrjevanju se je pridružil še Zagoda.

„No,“ je dejal, „če je pa tako, da je vsem prav, naj bo še meni! Samo tistega ne maram, da mi bi dekcle kdaj kaj očitalo! Zato naj pove tudi ona, kaj misli!“

Anica je molče povescila glavo in ni branila Janezu, ki je z desnico zakročil krog njenega pasu. Ko je Zagoda to videl, je ponudil Lešanu roko:

„Tu je moja roka! Kar Zagoda reče, to drži!“

Lešan mu je krepko segel v roko. Vesele besede so sledile preprosti zaroki in iz večje sobe je prihitela mladina častitat zaročencem.

Sredi veselja se je Anica spomnila na slepo Agato. Z rahlim očitanjem je vprašala Janeza, kje jo je pustil. Stopil je ven, da jo poišče pred hišo in jo pokliče noter, toda klical je zaman. V trdni veri, da je slepotica že odšla domov, se je vrnil in pomiril zaročenko, da ji pač jutri lahko pove veselo novico in ji na primeren način izkaže hvaležnost. Toda Anica ni imela miru ves večer in niti ponoči, ko je sama legla v svojo čumnato k počitku. Komaj je zatis-

nila trudne oči, se ji je zazdelo, da je stopila k njeni postelji slepa Agata in ji z brezmejno žalostnim glasom rekla:

„Zbogom, Anical!“

Preplašeno je planila pokonci in prižgala luč, toda v sobi ni bilo nikogar. Pogledala je skozi okno, a tudi zunaj je bilo mirno in le sence so se razprezale v mesečini. In ničesar ni bilo čuti o Agati niti naslednji dan niti nikoli več. Vzeta ji je bila luč oči, vzeta edina nada, ki jo je skrivaj gojila v srcu. In s tem skritim zakladom je odšla, da ga ne bi nikoli izdala in da ne bi nikoli klela srečnih ljudi. Ali koderkoli je blodila, je še nosila v sebi tisti sladki poslednji up, da se ji nekoč umiri srce in da jo sprejme vase ona, ki sprejme vse, kar se rodi pod solncem, v ljubeče naročje svoje svete veličine, ona — zemlja, naša mati.

Tine Debeljak:

Mimogrede . . .

Čudno gre najina pot —
kam greš ti, ne vem.

Grem za teboj in ko sem ti vštric,
okrenem se v svojo smer.

Okreneš i ti se v svojo pot
in misliš, kam neki da grem.

Po svoje greva, a si bereva z lic,
da rada šla isto bi smer . . .

F. M. Dostojevski-Josip Vidmar:

Krotka.

(Konec.)

ako je minila vsa zima v nekakem pričakovanju. Z veseljem sem se na skrivaj oziral nanjo, ko je tako sedela za svojo mizico. Imela je opravka s perilom, zvečer pa je včasih brala knjige, ki jih je jemala iz moje omare. Izbor knjig v omari je moral tudi pričati v mojo korist. Z doma ni hodila skoro nikamor. Po kosilu sem jo spremil vsak dan proti mraku na izprehod. To je bil najin motion, toda vse popolnoma molče kakor prej. Prizadeval sem si nalašč, da bi bilo videti, kakor da ne molčiva, temveč treba, da sporazumno govoriva, čeprav sva oba gledala, da ne bi prišla do podrobnosti. Jaz sem po-

čel to nalašč, nji pa, sem mislil, je treba „dati časa“. Seveda je čudno, kako da mi ni prišlo skoro do konca zime niti enkrat na misel, češ, jaz jo na skrivaj rad ogledujem, njenega pogleda pa nisem niti enkrat vso zimo vjel na sebi! Mislil sem, da je bilo to pri nji plahost. Saj je bila res taka plaha krotkost, taka oslabelost od bolezní. Ne, raje počakaj in — „in naenkrat pride sama k tebi...“

Ta misel me je brezpogojno navduševala. Dodajam še nekaj; včasih sem, kakor da hoté, razvnel samega sebe in sem res prignal svojega duha in svoj razum do tega, da sem bil nekako užaljen radi nje. In tako je potem ostalo nekaj časa. Toda sovrašтво ni moglo nikoli dozoreti in se utrditi v moji duši. Sicer sem pa sam čutil, da je to nekako samo igra. Pa tudi takrat, navzlic temu, da sem kupil postelje in da sem s tem pretrgal zakon, je vendar nikoli, nikoli nisem mogel smatrati za prestopnico.

In sicer ne radi tega, ker bi sodil o njenem prestopku lahko-mišljeno, temveč ker sem imel že prvi dan, še preden sem kupil posteljo, namen popolnoma ji odpustiti. Z eno besedo, to je pri mojem značaju čuden slučaj. Kajti jaz sem nravno strog človek. Nasprotno,, bila je tako premagana v mojih očeh, tako ponižana, tako strta, da sem jo včasih z muko v srcu pomiloval, čeprav mi je bila včasih pri vsem tem misel o njenem ponižanju zelo po-godu. Ugajala mi je ideja te najine neenakosti...

To zimo je nanoslo tako, da sem storil nalašč nekaj dobrih del. Odpustil sem dva dolga, neki revni ženski sem dal pa brez vsake zastavnine na posodo. Ženi nisem povedal ničesar in tudi storil nisem zato, da bi ona zvedela; toda tista ženska se je prišla sama od sebe zahvalit in toliko, da ni pokleknila predme. Na ta način je prišlo na dan; zdelo se mi je, da jo je zadeva s to žensko resnično razveselila.

Toda bližala se je pomlad, bilo je že proti sredi aprila; sneli smo dvojna okna in solnce je pričelo svetiti v jarkih pramenih v najine tihe sobe. Ali pred menoj je visela zavesa in je slepila moj um. Usodepolna, strašna zavesa! Kako se je zgodilo, da je vse to naenkrat odpadlo od oči in da sem naenkrat izpregledal in vse razumel? Ali je bil slučaj, ali je prišel moj rok, ali je solnčni žarek vžgal v mojem otopelem razumu misel in domnevo? Ne, tukaj ni bilo ne misli ne domneve, temveč je nenadoma zaigrala neka žilica, otrpnjena žilica, zadrhtela in oživila in je obsijala vso mojo puščobno dušo in moj vražji napuh. Takrat sem nenadoma kar skočil. Saj se je tudi res zgodilo iznenada in nepričakovano. Zgo-dilo se je proti večeru, okrog petih popoldne ...

II.

Zavesa je naenkrat padla.

Pred tem dve besedi. Mesec dni pred tem sem opazil pri nji čudno zamišljenost, že ne več molčanje, temveč zamišljenost. Tudi to sem opazil iznenada. Sedela je pri delu, sklonila je glavo k šivanju in ni videla, da jo gledam. In naenkrat me je pri tem prese-netilo, da je postala tako tenka, šibka, obrazek bled, ustnice bele, — vse to z zamišljenostjo vred me je nenavadno in mahoma prevzelo. Že prej sem slišal pri nji droban, suh kašelj, posebno po noči. Pri tisti priči sem vstal in sem šel iskat Schrederja, ne da bi nji kaj omenil.

Schreder je prišel prihodnji dan. Bila je zelo začudena in je pogledovala zdaj Schrederja zdaj mene.

— Saj sem zdrava, je rekla in se nedoločno nasmehnila.

Schreder je ni bogve kaj ogledoval (ti zdravniki so včasih vzvišeno brezbrizni), marveč mi je rekel v sosednji sobi, da ji je to ostalo od bolezni in da bi ne bilo slabo, če bi šla na pomlad k morju, ali pa, če to ni mogoče, enostavno kam na letovišče. Z eno besedo, povedal ni nič, razen da je slaba ali nekaj takega. Ko je Schreder odšel, mi je nenadoma v drugič dejala s silno resnim pogledom:

— Popolnoma sem zdrava, popolnoma.

Pri tem pa je naenkrat zardela, očitvidno od sramu. Očitvidno, da je bil to sram. O, zdaj razumem: bilo jo je sram, da sem še n j e n m o ž, da se še vedno brigam zanjo, kakor pravi mož. Toda takrat je nisem razumel in sem si rdečico razlagal z njeno ponižnostjo. (Zavesa!)

No in mesec dni pozneje, v aprilu sem sedel svetlega solnčnega dne ob petih pri blagajni in sem delal obračun. Kar zaslišim, da je ona v najini sobi pri delu za svojo mizo, tiho — tiho... zapela. Ta novost je napravila name pretresljiv vtis, ki ga še do danes ne razumem. Dotlej je skoro nikoli nisem slišal peti, razen prav prve dni, ko sva bila včasih še razposajena in ko sva še streljala z revolverjem v tarčo. Takrat je bil njen glas še dosti močan, zveneč, čeprav ne zanesljiv, pa vendar strašno prijeten in zdrav. Zdaj pa je bila pesmica tako slabotna, — ne da bi bila žalostna (pela je nekakšno romanco), marveč, kakor da bi bilo v glasu nekaj počenega, zlomljenega, kakor da bi ji glasek ne mogel biti kos, kakor da bi bila pesmica sama bolna. Pela je polglasno, naenkrat pa se je glas dvignil in je klecnil, — tak ubog glasek, tako žalostno je

klecnil, odkašljala se je in je spet tiho — tiho, komaj — komaj slišno zapela ...

Ljudje se bodo smejali mojemu razburjenju, toda nikdar ne bo nihče razumel, zakaj sem se razburil! Ne, ni mi je bilo še žal, temveč bilo je nekaj čisto drugega. V početku, vsaj prve trenutke se je pojavilo začudenje in strašna osupnjenost, strašna in čudna, boleсна in skoro maščevalna: „poje in vpričo mene! Ali je pozabila name ali kaj?“

Ves prevzet sem obsedel na mestu, potem pa sem na vsem lepem vstal, vzel klobuk in odšel, kakor da sam ne vem, kam. Vsaj tega ne vem, po kaj in kam. Lukerija mi je podala površnik.

— Ali poje? sem nehote dejal Lukeriji. Ta me ni razumela in me je gledala v začudenju; sicer me pa res ni bilo mogoče razumeti.

— Ali poje zdaj prvič?

— Ne, kadar ni vas, včasih poje, je odgovorila Lukerija.

Spominjam se vsega. Šel sem po stopnicah navzdol. Na ulici sem šel, kamor so me nesle noge. Prišel sem do vogala in sem se nekam zagledal. Ljudje so hodili mimo mene, se zadevali obme, čutil nisem nič. Poklical sem izvoščka in ga najel menda do Policijskega mosta, zakaj — ne vem. Potem sem ga pa kar sredi poti pustil in sem mu dal dvojačo.

— To zato, ker sem te zmotil, sem mu rekel in sem se mu nesmiselno smehljaj, v srcu pa se je nenadoma vzdignilo nekako navdušenje.

Krenil sem domov z vedno hitrejšim korakom. Počena, uboga, utrgana notica je naenkrat spet zazvenela v moji duši. Jemalo mi je sapo. Padala je, padala zavesa izpred oči! Če je vpričo mene zapela, je pozabila name, — to je bilo tisto jasno in strašno. Srce je to čutilo. Ali v moji duši je sijalo navdušenje in je prevladovalo nad strahom.

O, ironija usode! Kajti saj vendar vso zimo ni moglo biti v moji duši drugega kot to navdušenje, kje pa sem bil jaz sam vso zimo? ali sem bil, — jaz — ali sem bil pri svoji duši? Stekel sem z veliko naglico po stopnicah, ne vem, ali sem vstopil plaho ali ne? Le tega se spominjam, da so bila tla, kakor da bi valovala in kakor da bi plavala po vodi. Vstopil sem v sobo; ona je sedela na prejšnjem mestu; šivala je s sklonjeno glavo, toda pela ni več. Ozrla se je name hitro in brez radovednosti; ali to ni bil pogled, marveč kar tako, gesta, navadna in ravnodušna, kakor pač kadar kdo stopi v sobo.

Stopil sem naravnost k nji in sem sedel na stol tesno poleg nje kakor blazen. Ozrla se je naglo name, kakor da bi se prestrašila: prijel sem jo za roke in sem ji rekel, sam ne vem kaj, to se pravi, hotel sem ji nekaj reči, ker niti prav govoriti nisem mogel. Glas se mi je trgal in me ni ubogal. Pa tudi vedel nisem, kaj naj rečem, in sem samo sapo lovil.

— Pogovoriva se... veš... povej kaj! — sem naenkrat zajecjljal nekaj neumnega, — o, odkod pa naj bi se takrat pamet vzela? Spet se je zdrznila in se v silnem strahu odmaknila. Gledala mi je v obraz; toda naenkrat se je izrazilo v njenih očeh s t r o g o z a č u d e n j e. Da, začudenje in s t r o g o. Gledala je name s široko odprtimi očmi. Ta strogost, to strogo začudenje me je na mah zdrobilo: „Ti bi menda rad še ljubezni? ljubezni?“ — je bilo naenkrat vprašano v tem začudenju, dasi je molčala. Toda vse sem prebral, vse. Vse je zatrepetalo v meni in vrgel sem se ji k nogam. Da vrgel sem se ji k nogam. Planila je hitro na noge, ali z nenaavadno silo sem se je oklenil za obe roke.

In razumel sem svoj obup popolnoma, o, razumel sem gal. Toda, ali mi verjamete, navdušenje je tako silovito kipelo v mojem srcu, da sem mislil, da mi je umreti. Poljubljal sem ji noge v omami in sreči. Da, v sreči, v brezmejni in neskončni, in to z zavestjo vsega svojega obupa, iz katerega ni izhoda? Jokal sem in nekaj jecljal, govoriti nisem mogel. Strah in začudenje sta se v nji naenkrat spremenila v nekako vznemirljivo misel, v neko izredno vprašanje. Gledala me je s čudnim, lahko bi rekel divjim pogledom, hotela je nekaj hitro razumeti in se je nasmehnila. Bilo jo je strašno sram, da ji poljubljam noge in mi jih je umikala, toda pričel sem poljubljati tla, na katerih je stala njena noga. Videla je to in se je začela naenkrat od sramu smejati (ali veste, kako se človek od sramu smeje). Pričenjal se je histeričen napad, videl sem, kako so se ji zdrzale roke, — pa nisem mislil na to, marveč sem ji mrmral brez prestanka, da jo ljubim, da ne vstanem, „daj mi poljubiti tvojo obleko... naj te tako molim vse svoje življenje...“ Ne vem, se ne spomnim, — naenkrat pa je zaihtela in zadrgetala; pričel se je strašen napad histerije. Prestrašil sem jo.

Prenesel sem jo na posteljo. Ko je napad minil, je sedla na postelji in je s strašno pobitim izrazom zgrabila moje roke ter me prosila, naj se pomirim: „Nikar no, ne mučite se, pomirite se!“ in je pričela spet jokati. Ves ta večer se nisem ganil od nje. Govoril sem ji neprestano, da jo odpeljem v Boulogne k morju, takoj zdaj, čez štirinajst dni, da ima tak počen glasek, saj sem ga prejle slišal,

da zaprem zastavljalnico, da jo prodam Dobronravovu, da se zdaj prične novo življenje, in kar je glavno, — v Boulogne, v Boulogne! Poslušala me je in se bala. Bala se je vse bolj in bolj. Toda poglavitna stvar zame ni bil njen strah, temveč to, da se mi je vedno bolj in vedno siloviteje hotelo spet pasti k njenim nogam in spet poljubljati tla, na katerih stoje njene noge, in jo moliti in — „nič drugega nočem od tebe,“ — sem ponavljal vsak trenutek, — „ni mi treba odgovarjati, niti opaziti me ni treba in mi daj, da te bom smel le iz kotička gledati, spremeni me v svojo stvar, v svojega psička...“ Jokala je.

— Jaz sem pa mislila, da me boste kar tako pustili, — ji je nenadoma nehote ušlo, — tako nehote, da prav lahko mogoče niti opazila ni, ko je rekla, medtem pa, — o, to je bila tisti večer njena najpoglavitnejša, najusodnejša in meni najrazumljivejša beseda; bilo mi je, kakor da bi me urezalo po srcu! Vse mi je razjasnila, vse, a dokler je bila poleg mene, pred mojimi očmi sem se neomajno nadejal in sem bil strašno srečen. O, strašno sem jo utrudil tisti večer in sem to videl, toda neprestano sem mislil, da bom v enem samem hipu vse pre naredil. Končno je pod noč popolnoma omagala, pregovoril sem jo, naj zaspri in res je takoj krepko zaspala. Nadejal sem se vročice, prišla je, toda zelo lahka. Po noči sem vstajal skoro vsako minuto in sem jo hodil po tihem v domačih čevljih gledat. Lomil sem roke nad njo, ko sem gledal to bolno bitje na tem ubogem ležišču, na železni posteljici, ki sem jo tedaj kupil za tri rublje. Poklekal sem, toda speči ji nisem smel poljubovati nog (brez njenega privoljenja!). Poklekal sem, da bi molil, pa sem spet vstajal. Lukerija me je gledala in je neprestano prihajala iz kuhinje. Šel sem k nji in sem ji rekel, naj leže in da se jutri prične „čisto drugo življenje“.

In verjel sem to slepo, brezumno, grozno. O, navdušenje, navdušenje, navdušenje me je zalivalo! Samo jutrajšnega dneva sem čakal. Kar je glavno, navzlic vsem simptomom nisem verjel, da bi bilo kaj hudega. Kljub temu, da je zavesa padla, se mi še vedno ni vrnila vsa pamet. In se ni vrnila dolgo, dolgo, — o, do danes, prav do danes! Kako, kako pa naj bi se tudi vrnila: saj je bila ona še živa, saj je bila še tukaj pri meni in jaz pri nji: „Jutri se zbudi in jaz ji vse to povem in ona bo vse razumela“. To je bila takrat moja misel, preprosta in jasna; odtod tudi navdušenje! Pri tem je bila poglavitna stvar to potovanje v Boulogne. Sam bog vedi,

kako da sem mislil, da je Boulogne vse, da je v Boulogne-u nekaj odločilnega. „V Boulogne, v Boulogne!“... V brezumnosti sem čakal jutra.

III.

Le predobro razujem.

To je bilo vendar vsega skupaj komaj pred par dnevi, pred petimi dnevi, komaj pred petimi dnevi, pretekli torek! Ne, ne, še nekaj časa, še majčkeno, da bi počakala, pa — pa bi razgnal mrak! — Ali se ni pomirila? Drugi dan me je poslušala že s smehljajem, čeprav je bila še v zadregi... Glavno je to, da je bila vseh pet dni v zadregi, ali jo je bilo pa sram. Bala se je tudi, hudo se je bala. Ne bom trdil, da ne, ne bom tajil nalik brezumnežu: bala se je, kako bi se tudi ne? Kajti postala sva si tuja pred tolikim časom in sva se tako odvadila drug drugega, zdaj pa naenkrat vse to... Ali nisem se brigal za njen strah, sijalo mi je nekaj novega!... Res je, brez dvoma je res, da sem storil pomoto. In mogoče, da celo mnogo pomot. In ko sva se drugo jutro zbudila, sem spet takoj na vse zgodaj (to je bilo v sredo) storil pomoto: kar na lepem sem jo naredil za svojega prijatelja. Prenaglil sem se, prenaglil, prenaglil, toda spoved je bila potrebna, neobhodna, — kaj, več ko spoved! Nisem ji prikimal niti stvari, ki sem jih vse svoje življenje skrival celo pred samim seboj. Izpovedal sem ji odkrito, da sem bil vso zimo neomajno prepričan o njeni ljubezni. Pojasnil sem ji, da je bila zastavljavnica le padeč moje volje in mojega razuma, osebna ideja bičanja in povzdigovanja samega sebe. Povedal sem ji, da sem da sem se takrat v bufetu res zbal, radi svojega značaja, radi strahu pred ljudmi: prevzela me je okolica, bufet; oplašilo me je to: češ, kako naj stopim nenadoma predenj, in ali ne bo smešno? Zbal se nisem dvoboja, temveč tega, da bom smešen... Potem pa že nisem več hotel tega priznati in sem mučil vse in sem tudi njo radi tega mučil in sem jo tudi zato vzal, da bi jo mučil. Sploh sem večji del govoril kakor v groznici. Ona me je sama prijela za roko in me prosila, naj jenjam: „Saj pretiravate... nalašč se mučite“ — in spet so se pričele solze ter malo manj ko napadi! Neprestano me je prosila, naj o vsem tem raje ne govorim in ne spominjam.

Nisem se oziral na prošnje, ali pa sem se le malo: pomlad, Boulogne! Tam je solnce, tam je najino novo solnce, samo to sem govoril! Zapr! sem zastavljavnico in izročil posle Dobronravovu. Nenadoma sem ji predložil, da razdajo vse, razen osnovnih treh tisoč, ki sem jih dobil od krsne botre, ubogim, za ta denar pa se

peljiva v Boulogne. In ko se vrneva pričneva novo, delavno življenje. Tako je bilo sklenjeno, ker ni ničesar odvrnila... le nasmehnila se je. In zdi se mi, da se je nasmehnila bolj iz rahločnosti, da bi me ne razžalostila. Saj sem videl, da sem ji v nadlego, ne mislite, da sem bil tako neumen in tak egoist, da bi tega ne videl. Vse sem videl, vse do poslednje črte, videl sem in vedel bolje ko kdorkoli; ves moj obup je bil na dlani!

Neprestano sem ji govoril o sebi in o nji. In o Lukeriji. Pravil sem ji, da sem jokal... O, saj sem spreminjal pogovor, saj sem si tudi to prizadeval, da je na nekatere stvari ne bi spominjal. In saj je celo enkrat ali dvakrat oživila, saj se spominjam, saj se spominjam. Kaj govorite, da sem gledal, pa da nisem nič videl? Samo če se ne bi bilo tistega zgodilo, pa bi vse vstalo od mrtvih. Saj mi je predvčerajšnjim, ko je pogovor nanesel na branje, pripovedovala in se je smejala, ko se je spominjala prizora med Gil Blasom in Granadskim nadškofom. In s kakšnim otroškim smehom, kakor takrat, ko je bila še nevesta (mig! mig!); silno me je razveselila! To me je strašno usupnilo, sicer pa o nadškofu: to se pravi, da je morala že po zimi, ko je sedela pri branju, najti toliko duhovnega miru in sreče, da se je lahko smejala temu mojstrskemu delu. Torej se je pričela že popolnoma pomirjevati in je pričela že verjeti, da jo pustim k a r t a k o. Mislila sem, da me boste k a r t a k o pustili, — to je rekla takrat v torek! O, misel desetletnega dekleta! In je res verjela, verjela, da ostane vse k a r t a k o: ona za svojo mizo, jaz za svojo in tako oba do šestdesetih let. In naenkrat pa — se ji približam, češ mož, in možu je treba ljubezni! O, nesporazumljenje, o, slepota moja!

Pomota je bilo tudi to, da sem jo gledal z navdušenjem; moral bi se obvladati, zakaj navdušenje jo je plašilo. Toda saj sem se zatajeval in ji nisem več poljubljajal nog. Niti enkrat nisem z ničemer pokazal, tega... no, da sem mož, — o, to mi niti v misel ni prišlo, le mislil sem jo! Popolnoma molčati pa vseeno ni bilo mogoče, sploh ne govoriti vendar ni bilo mogoče! Nenadoma sem ji povedal, da se naslajam ob njenem pogovoru in da jo smatram za brezprimerno, brezprimerno bolj izobraženo in razvito od sebe. Močno je zarudela in je vsa v zadregi dejala, da pretiramam. Tedaj se iz same nespameti nisem mogel zdržati in sem ji povedal, kako sem bil navdušen, ko sem tedaj za vrati poslušal njen dvoboj, dvoboj nedolžnosti s tisto golaznijo, in kako sem se naslajal nad njenim razumom, nad bleskom ostroumnosti in to pri taki otroški prostodušnosti. Ona, — kakor da bi se vsa zdrznila in je spet zajecjlala,

da pretiravam; toda naenkrat se ji je obraz zmračil, zakrila si ga je z rokami in je zaihtela... Tedaj se pa tudi jaz nisem mogel več zdržati: padel sem spet prednjo, pričel sem ji spet poljubljati noge in spet se je kakor v torek jenjalo z napadom. To je bilo včeraj zvečer, zjutraj pa...

Zjutraj?! Brezumnež, to jutro je bilo vendar davi, komaj prejel!

Poslušajte in bodite pozorni: zakaj, ko sva se davi sešla pri čaju, (to je po včerajšnjem napadu), me je kar osupnila s svojo mirnostjo, kajti kaj je to bilo! Jaz sem pa vso noč trepetal iz bojazni za včerajšno. Nenadoma pa stopi ona k meni, se vstavi pred menoj, sklene roke in mi je pričela govoriti, da je prestopnica, da jo je ta zločin mučil vso zimo in da jo še zdaj... da previsoko cení mojo velikodušnost... „bom vam zvesta žena, spoštovala vas bom...“ Planil sem k nji in sem jo kakor blazen objel! Poljuboval sem jo, poljuboval sem jo na obraz, na ustnice, kot mož, prvič po dolgi ločitvi. In zakaj sem neki prej odšel — samo za dve uri... inozemske liste... O, moj Bog! Samo pet minut, samo pet minut, če bi prišel prej?... Takrat pa ta množica pred našimi vrati, ti pogledi name... o, Jezus!

Lukerija pravi (o, Lukerije ne pustim zdaj od sebe, za nič ne, ona ve vse, vso zimo je bila pri nas, pripovedovala mi bo), ona pravi, ko sem bil z doma, da je komaj kakih dvajset minut pred mojim prihodom stopila h gospé nekaj vprašat, kaj, se ne spomnim; pa je videla, da je snela svojo ikono (tisto Mater božjo) in da jo ima pred seboj na mizi; gospa, kakor da bi ravnokar molila pred njo. — Kaj pa je, gospa? — „Nič, Lukerija, pojdi.“ „Stoj, Lukerija,“ stopila je k nji in jo poljubila. — Ali ste srečni, gospa, pravim. — „Da, Lukerija.“ — Gospod bi vas moral že zdavnaj prositi za odpušcanje, gospa... Hvala Bogu, da sta se spravila. — „Dobro, Lukerija, pravi, pojdi, Lukerija,“ pa se je takole nasmehnila, ampak nekako čudno. Tako čudno, da jo je šla Lukerija čez deset minut kar na lepem spet pogledat: „Stoji pri zidu tik poleg okna, roke je položila na zid, glavo stisnila k roki, tako ti stoji in premišljuje. In stoji tako globoko zamišljena, da nič ne sliši, kako stojim v sosednji sobi in jo gledam. Vidim, kakor da bi se smehljala, stoji, premišljuje in se smehlja. Tako sem jo nekaj časa gledala, potem pa sem se tiho obrnila in sem odšla, zraven pa premišljujem sama pri sebi. Ampak tedaj pa zaslišim, da so odprli okno. Precej sem ji šla reči, da „je hladno; glejte, da se ne prehladite“, pa vam jo

zagledam, da je zlezla na okno in da že vzravnanja stoji na odprtem oknu. S hrbtom je obrnjena proti meni, v rokah drži ikono. Skrčilo se mi je srce: „gospa, gospa!“ sem zavpila. Slišala me je, se zganila, da bi se okrenila k meni, pa se ni obrnila, temveč je stopila naprej, stisnila podoba k prsom in — skočila skoz okno!“

Spominjam se samo tega, da je bila še topla, ko sem stopil skoz vrata. Poglavitna stvar, vsi gledajo name. Prej so vpili, takrat so pa vtihnili in so se naenkrat razstopili pred menoj in ... in tam leži ona s podobo v rokah. Spominjam se kakor v mraku, da sem molče stopil bližje in da sem jo dolgo gledal. In vsi so me obstopili in mi nekaj govore. Lukerija je bila med njimi, pa je nisem videl. Pravi, da je govorila z mano. Spominjam se samo tistega meščana: ves čas mi je vpil na ušesa, da „ji je prišlo za perišče krvi iz ust,“ za perišče, za perišče! in mi je kazal kri tam na kamnu. Zdi se mi, da sem jo potipal s prstom, da sem si ga pomazal, potem pa gledam na prst (tega se spominjam), on pa naprej in naprej eno: „za perišče, za perišče!“

— Kaj se pa to pravi, za perišče? sem zavpil, pripovedujejo, na vso moč; vzdihnil sem roke in planil nanj...

O, grozno, grozno! Nesporazumljenje! Neverjetno! Nemogoče!

IV.

Komaj pet minut sem zamudil.

Kaj mar ne? Ali je to verjetno? Kaj je sploh mogoče reči, da je to mogoče. Zakaj, po čemu je umrla ta ženska?

O, verjemite mi, razumem jo; toda, zakaj da je umrla, to je še vseeno vprašanje. Prestrašila se je moje ljubezni, se resno vprašala: sprejeti ali ne, in ni prenesla vprašanja in je raje umrla. Vem, vem, ne da bi si belil glavo: dala je preveč obljub, pa se je ustrašila, da jih ne bo mogoče izpolniti, — jasno. Tukaj je nekaj okoliščin, ki so naravnost grozne.

Zakaj, po čemu umrla? — to vprašanje vseeno stoji. To vprašanje trka, na moje možgane trka. Saj bi jo pustil k a r t a k o , če bi hotela, da naj ostane k a r t a k o . Ampak to je, ona tega ni verjela! Ne, ne, saj ni res, saj ni res. Enostavno zato, ker je bilo treba z menoj pošteno; če ljubiti, tak popolnoma, ne pa kakor bi ljubila tistega kramarja. Ker pa je bila preveč deviška, preveč čista, da bi privolila v tako ljubezen, kakršne bi bilo treba kra-

marju, me raje ni hotela varati. Me ni hotela varati s polovično ljubeznijo mesto ljubezni, ali pa s četrtinsko ljubeznijo. Od sile poštene smo bili, to je, gospa! Ali se spominjate, da sem ji takrat hotel vcepiti širokost srca? Čudna misel.

Strašno me zanima: ali me je spoštovala? Ne vem, ali me je prezirala. Strašno čudno: kako da mi vso zimo ni nikoli prišlo na misel, da me prezira? Bil sem v najvišji meri preverjen o nenasprotnem prav do tistega trenutka, ko me je pogledala s stroгим začudenjem. Da, ravno s stroгим. Tedaj sem pa mahoma spoznal, da me prezira. Spoznal, enkrat za vselej, na veke! Ah, naj, naj bi me prezirala, magari vse življenje, toda živela naj bi, živela! Prej je še hodila, govorila. Ne razumem, ne razumem, kako da je mogla skočiti skoz okno! In kako bi si mogel komaj pet minut pred tem kaj takega misliti? Poklical sem Lukerijo. Lukerije sedaj ne pustim, za nič na svetu ne!

O, saj bi se lahko še sporazumela. Le da sva se pozimi strašno odvadila drug drugega, ampak ali se ne bi mogla spet privaditi? Zakaj, zakaj bi se ne mogla zediniti in pričeti novega življenja? Jaz sem velikodušen, ona tudi — pa imamo točko za edinost! Še par besedi, dva dni — nič več, pa bi vse razumela.

Glavno, kar človeka žali je to, da je vse to slučaj, — navaden, barbarski slučaj snovne težnosti. To je žaljivo! Pet minut, komaj pet minut sem zamudil! Če bi prišel pet minut prej — bi ta trenutek odplaval mimo naju kakor oblak, potem ji ne bi nikdar več prišlo v glavo. In končalo bi se s tem, da bi vse razumela. Tako pa so sobe spet prazne, zopet sem sam. Tamle tiktaka nihalo, mar je njemu, njemu ni ničesar žal. Nikogar nimam — to je gorje!

Hodim in hodim. Vem, vem, nikar mi ne šepetajte: smešno se vam zdi, da se pritožujem zoper slučaj in zoper pet minut. Toda to je vendar očitvidno. Samo pomislite: niti zapiske ni pustila, češ „ne dolžite nikogar moje smrti,“ kot jo vsak pusti. Ali se res ni mogla domisliti, da bi celo Lukerijo lahko nadlegovali: „češ ona je bila pri nji, torej si jo ti pahnila.“ Vsaj po ječah bi jo lahko po nedolžnem vlačili, če ne bi štirje ljudje skoz okno videli s stranskega trakta in iz dvorišča, kako je stala s podobo v rokah in skočila. In to je spet le slučaj, da so bili tam ljudje in da so jo videli. Ne, vse to je trenutek, nič drugega ko nepremišljen trenutek. Vihravost in fantazija! Kaj pa je zato, če je molila pred podobo? S tem še ni rečeno, da je molila za zadnjo uro. Ves trenutek je mogoče trajal vsega skupaj kakih deset minut, vse odločevanje —

ravno, ko je stala ob zidu, naslonjena z glavo na roko, in se smehljala. Misel ji je priletela v glavo, zavrtele se ji je in — in nise ji mogla zoperstaviti.

Recite, kar hočete, ampak to je očitno nesporazumljenje. Z menoj bi se še vseeno dalo živeti. Kaj pa, če malokrvnost? Če enostavno zavoljo malokrvnosti, zavoljo izčrpanosti življenske energije? Čez zimo se je utrudila, to je...

Kako drobna je v krsti, kako oster ji je postal nosek! Trepalnice leže dolge in črne. In kako je padla — nič si ni zdrobila, nič zlomila! Samo tisto „perišče krvi“. To se pravi desertna žličica. Notranje poškodbe. Čudna misel: če bi bilo mogoče, ne je pokopati? Kajti, če jo odnesejo, tedaj... o, to je skoraj nemogoče! O, saj vem, da jo morajo odnesti, saj nisem blazen in se mi prav nič ne blede, nasprotno, moj um še ni nikoli tako sijal, — ampak kako pa bo to, nikogar v hiši, spet dve sobi in jaz spet sam z zastavljenim blagom. Blodnja, blodnja, to je blodnja! Izmučil sem jo, to je tisto!

Kaj so meni vaši zakoni? Kaj je meni do vaših običajev, do vaših šeg, do vašega življenja, do vaše države, do vaše vere? Naj me sodi vaš sodnik, naj me privedejo pred sodišče, pred vaše porotno sodišče, jaz izpovem, da ničesar ne priznavam. Sodnik krikne name: „Molčite, oficir!“ Jaz pa mu zavpijem: kje boš zdaj vzela moč, da bi te ubogal? Zakaj je mračna snovnost razbila tisto, kar je bilo najdragocenejše na svetu? Kaj mi je zdaj do vaših zakonov? „Jaz se izločam“. O, meni je vseeno!

Slepa, slepa! Mrtva, ne čuje! Ne veš, s kakšnim rajem bi te obdal. Imel sem raj v duši, nasadil bi ga okrog tebe! Prav, če bi me ne ljubila, — dobro, in kaj zato? Bi pa bilo vse k a r t a k o , bi pa ostalo vse k a r t a k o . Le pripovedovala bi mi vse kot prijatelju, — pa bi se radovala in se smejala in bi radostno zrla drug drugemu v oči. In bi tako živela. In tudi, če bi vzljubila drugega, — če tudi, če tudi. Šla bi ž njim in se smejala, jaz pa bi gledal z druge strani ceste... O, vse, vse, samo da bi vsaj enkrat odprla oči! Samo za trenutek, samo za trenutek, da bi se ozrla name tako kot prej, ko je stala pred menoj in mi prisegla, da mi bo zvesta žena! O, v enem samem pogledu bi spoznala vse!

Težnost snovi! O, priroda! Ljudje so na zemlji sami — to je nesreča! „Ali je kje kaka živa duša?“ — vpije ruski junak. Tako vpijem tudi jaz, ne junak, in nihče se ne oglasi. Pravijo, solnce oživlja vseмирje. Ko vzide solnce, ga poglejte, ali mar ni mrlič?

Vse je mrtvo in vsepovsod mrtveci. Samo ljudje, vse naokrog pa molčanje — to je zemlja! „Ljudje, ljubite se med seboj.“ — kdo je to rekel? čigavo volilo je to? Nihalo tiktata brezčutno, zoperno. Dve po polnoči. Njeni čeveljčki stoje pri postelji; kakor da jo pričakujejo... Ne, res, kaj bo jutri z menoj, ko jo odneso?

Gliša Koritnik:

Zadnje naročilo.

Rekel je, da pride,
če mu bo hudó —
toda ni ga k meni,
kaj pomeni to?

Za spomin naj vzame
tudi prstan zlat,
naj se spomni name,
ko vzcvetè pomlad!

Pa če praša zame —
dajte mu v spomin
šopek rož zelenih,
sveži rožmarin.

A če vas ne praša —
ker je preboječ...
prosim vas, molčite,
da ne bo me več...

V cerkev ga peljite,
h križu za vasjo,
nič mu ne recite —
lažje mu bo to!...

Gliša Koritnik:

O če bi ti vedela...

O če bi vedela, kje ta kragulj tiči,
ta črni ptič z ognjenimi očmi,
ki se je skrila kot tat pod moje hiše krov,
da plaši noč in dan me zlobni vrišč njegov!

O če bi mogla zbrati tajni šum vetrov,
da v njem izjočem mladih dni bridkost,
zletela bi na najbolj skriti vrh pred njim,
zbežala splašena bi v najtemnejši gozd!

Izpila dvomov in obupa bi napoj,
da muk mu blaznih pesem izžgolim,
da strah — kot veter vonj cvetov — raznesem svoj,
da ga omamim, mu nemir zbudim...

O če bi vedela, kje ta kragulj tiči,
ta črni ptič, ki kljuje noč in dan,
ki krati mi prostost in pije mojo kri
in gnezdo plete v senci mojih ran.

B. Skalický:

Delujmo za gospodarski napredek našega naroda.

Znameniti nemški kmetijski strokovnjak in učenjak dr. Pavel Wagner, ki slovi posebno kot veščak na polju uporabe umetnih gnojil v kmetijstvu, je spisal ob svoji osemdesetletnici sledeče, pomembne besede, ki jih tu prinašamo, ker imajo tudi za nas velik pomen in so velik opomin nam samim, da se povzpneemo na višjo stopnjo gospodarske proizvodnje.

„Gospodarska beda, hlapčevstvo pod jarmom sovražnika, uboštvo, lakota in brezposelnost počivajo z grozovito težo na našem narodu. Finančne operacije, tovarne za papirnati denar, plačila stalne vrednosti v zlatih markah brez zlata — to vse nam ne bo nič pomagalo.

Mi moramo ustvariti prijemljive vrednosti z mogočnim nad-delom, z mogočno povzdigo produkcije v kmetijstvu in v industriji.

Pa ako so začasno naši industriji roke vezane po ukrepih sovražnika in po razmerah, ki jih je sovražnik ustvaril, so pa roke kmetovalca proste ali se vsaj dajo oprostiti.

Kmetijstvo, pravimo, more in mora pomagati.

Ko je svoječasno bila Argentiniya v stiski, je z občudovanja vredno energijo povzdignila svoje kmetijstvo. Ogromna nadpro-

dukcija žita prinesla je tej deželi rešitev. Silen izvoz zrnja prinesel je tej deželi zlato.

Ali jo lahko tudi mi (Nemci, op. ur.) posnemamo? Ali moremo tudi mi toliko kmetijskih proizvodov pridelati, da jih lahko izvažamo preko mej, da prinesemo zanje zlato v domovino in da postanemo bogati? Ne, tega mi (Nemci) ne moremo (pač pa lahko Jugoslovani, op. uredništva). Ampak, če vse faktorje rastlinske produkcije povzdignemo na višek, pridelamo lahko toliko kruha, toliko mesa in toliko mleka, da bomo siti in da nam ne bo treba kupovati v tujini. Ta cilj — pa tudi če ga dosežemo še-le po letih — moramo si trdno postaviti pred oči in ga moramo doseči z uporabo vse svoje moči in vseh razpoložljivih sredstev.

Če seje kmetovalec seme na zorano polje, da se to seme razvije v rastline, razprostira mreže, da lovi solnčne žarke, da spreminja solnce v trdno tvarino, moč solnca v kruh.

Vsaka povzdiga produkcije množi moč našega naroda za življenje in za delo in blaži bedo.

Običaje, luksus, kulturne potrebe lahko omejimo, ne moremo pa omejiti potrebščin prehrane, ki so nam potrebne, da živimo zdravi in da smo zmožni ustvarjati vrednote.

Vso moč za svoje delo, tako za duševno kot za telesno jemljemo od solnca, ki sije na naša polja.

Drugega vira ni!

Vsak korak nazaj, v ekstenzivnost v produkciji, pomeni korak za povečanje gladu in za pogin nemškega naroda.

Tedaj več solnčne moči, več solnčne sile je treba ujeti, več kruha, dosti več kruha za naš narod pridelati, to je klic naroda v stiski — našemu kmetijstvu.

Ali se morda stavijo kmetijskemu obratu veliki oviri na pot, ali imajo velike težkoče premagati? Da, ampak tudi plačilo za ta trud je veliko.

Kmetovalec ve, da je največji dobiček mogoč le, ako zviša produkcijo na najvišjo stopnjo, on ve tudi, da mu samo to more pomagati preko silnih težav sedanjega časa.

Najvišje plačilo mu bo pa zavest, da bo z zvišanjem proizvodnje pomagal utešiti glad, rešiti človeška življenja in rešiti naš narod iz silne, silne bede.

Stojimo pod udarcem svetovne usode, pod tako silnim, da ga ne pozna zgodovina. Ali naj s prekrizanimi rokami topo prenašamo svojo usodo?

Ne, pobijajmo to usodo, to je naša naloga, naloga velikega, mogočnega naroda, kakršni smo bili nekdam.

Mar ležimo premagani in brezbrambni na tleh in trajno hlapčevstvo naj bo naša usoda? Ne, in nikoli.

Zopet bo prišla ura, ko bomo prosti, prosti sovražnika, prosti za delo in za polet kvišku.

In tej uri moramo pripravljati tla in se oboroževati za veliki čin. Se ena obrambna moč je na svetu, ki ni vezana ne na smodnik ne na svinec, to je sila, ki ustvarja in gradi in ne podira. To silo nam bo pokazalo naše kmetijstvo in naša industrija in mi vsi, ki imamo še moč in pogum za delo in ki verujemo v svoj narod in ki imamo veselje in ljubezen za narod v srcu, mi vsi moramo zagrabit in delati z vso vnemo, delati za zgradbo novega časa, za veliko našo bodočnost.

Tako piše veliki nemški učenjak svojemu narodu in kmetijstvu.

Pa kako je pri nas? Mi, ki bi lahko bili druga Argentinja, tonemo v malenkostih, v brezplodnosti bratomornih političnih bojov in v debatah, zanemarjamo in pozabljammo veliko gospodarska vprašanja, ki edino morejo rešiti nas in naš narod v bodočnosti.

Tudi nam bi bilo treba velikih mož, ki bi zaklicali: „Nehajte in pojdite na delo za veliko stvar, za našo bodočnost, za gospodarsko okrepitev našega naroda!“ Le v tem je naš spas.

Mara P.:

Oj dekle!

Oj dekle, požeta je pšenica
in pokošena deteljica, —
odevel je rožni grm.

In tamkaj za potočkom
nad najinim prostorčkom
že listje rumeni...

Kaj bi, kaj bi čez zimo,
ko bril bo sneg tu mimo
posedal krog peči...?

Šel bom čez sinje morje,
kjer se zlati obzorje,
nabirat si blaga. —

Ko žito bo zorelo.
po gredah vse dehtelo,
povrnem se bogat...

Si letos še žanjica,
osorej — moja boš ženica,
zvesto počakaj me...

Kazni nekdanj in sedaj.

Dandanes smo se uživali v take razmere, da je kazen za najmanjša kazniva dejanja denarna globa (pred svetovno vojsko se je reklo, da so klofute po 5 fl), za težje pregrehe se daje zapor, za še težje ječe, a za nekatera dejanja, kakor umor, rop, veleizdaja — se izreka smrtna kazen. Baš smrtna kazen, ki je danes le še prav redka, je bila nekdanj silno pogosto kazensko sredstvo, pa izvrševalo se je na grozovito krute načine. Rimljani, ki so bili priznani izvrstni pravniki za civilne stvari, so bili na kazenskopravnem polju nečuvveno sirovi. Petero smrtnih kazni so poznali. Na smrt obsojene zločince so sežigali, križali, obglavljali, metali pred divje živali, morilca očeta pa so zavezali v vrečo, vrgli mu prej najostudnejše živali in pa kače, krastače, nato pa vse skupaj vrgli v morje ali globoko reko.

V srednjem veku je barbarstvo kazenskih vislic presegalo vse meje človeškega dostojanstva. Kako malo vredno je bilo človeško življenje za neusmiljeno justico, moremo spoznati, če čitamo v starih kronikah, da so n. pr. v Normisberku v letih 1573. do 1616. usmrtili 361 oseb, v Bamberku v 5 letih 600, v Vircburku v 5 letih pa 900 čarovnic in čarovnikov sežgali. Nekateri deželni knezi so si izmislili naravnost nepojmljivo okrutne, pa prav bedaste kazni. V Dekameronu (iz 14. stoletja) se omenja za obrekovanje nedolžne ženske ta-le kazen: Obrekovalca so privezali h kolu, namazali ga čezinčez z medom, pa ga prepustili osam, sršenom in muham, — dokler ni od muk in gladu izdihnil.

Sloveči kazenski zakon Kurta V. iz leta 1532., ki je tudi za nas Slovence veljal, je iznašel še celo vrsto drugih okrutnih kazni na smrt: zagrebenje živega človeka v grob, razčetrtenje, naveznanje na kolo, da se kosti stro, prebod srca s kolom itd. Pa niti to ni zadostovalo: kazen so poostrili, da so obsojenca pred smrtjo še trpinčili, mu odsekali roko, nogo, istikali oko, ščipali ga z gorečimi kleščami. Poleg smrtne kazni so poznali v srednjem veku telesne kazni batinanja, bičanja, okrnjenja udov in slično. Ječa pa je bila pripravljena le za tiste, ki so bili v preiskavi. Poznali so dalje

sramotilne kazni; izvrševali, so se javno: Ob cerkvi ali pri sodišču so postavili sramotilni oder ali sramotno sobo, k tej so privezali obsojenca s trlico okrog vratu, ali z verigo okrog pasu in slično. Drugod so naložili obsojencu, da mora našemljen nositi po ulicah psa ali kako gnusno stvar. Kako milo sramotilno kazen so temu nasproti naši stari Slovenci izvajali, pa kako značilno! Skoro bi jo še danes priporočali za razne „dolge jezike“. V starih listnicah čitamo namreč, da se je moral obrekovalec ali lažnjivi žalitelj vpričo žaljenega, sam sebe po „gobcu počiti“, potem pa še prositi žaljenca „za Božjo voljo“ odpuščanja.

Glede že omenjenega batinanja je zanimivo dejstvo, da so ga pač Nemci odpravili in tudi v naši sedanji državi je oficijelno že davno odpravljeno, čeprav se menda vendarle pripeti, da včasih komu, ki bi moral kaznovati, roka uide ... Drugi narodi, ki se štejejo takisto in še bolj kakor mi med civilizirance, pa se kazni batinanja niso strašili. Angleška država n. pr. pozna še danes kratkodobno zaporno kazen z „dodatkom“, da zločinca po prestani kazni z „deveterorepato mačko“ pozdravi in popravi! To kazen dajejo sirovim zločincem iz navade in pravijo, da tak človek, ki je bil enkrat s tako „deveterorepato mačko“ bičan, ne pride več — v zapor! (Zanimivo je, da je še srbski car, Dušan v svojem zakoniku iz l. 1349. uvedel za nasilne pijance kratek zapor, za nameček pa — bičanje). Danska država, ki velja za eno izmed najnaprednejših, je batinanje zopet uvedla v l. 1905. Današnja Ogerska je takisto po svetovni vojni izdala predpise, da se naj strašno množeča se hudodelstva sprečava z — batinanjem. Azijatske države poznajo čudno mile kazni — za ljudi višjega stanu, n. pr. kazen, da sodnik obtoženca „po strani pogleda“ ali ga „pocuka za ušesa na uhlju“, na drugi strani pa imajo za „navadne ljudi“ zelo mučne kazni, seveda tudi batinanje. Mohamedanci dopuščajo sodniku, da odredi le 3—39 batin, kajti po koranu pade kazen 40 batin že v božjo oblast. Sicer pa kaznujejo, kakor vedno navadne ljudi drakonično, n. pr. za prvo tatvino odsečejo zločincu desno roko, za drugo tatvino levo nogo, za prelom zakonske zvestobe, ki pa mora biti izpričan po 4 pričah, naj se oba kamenjata.

Vse to moramo mi, ki smo se uživali v naš sistem kazni in ki celo dvomimo, da ima človek pravico usmrtiti človeka s pomočjo pravice, seveda proglašati za — nekulturno. Kaj pa naj rečemo, če pretrgimo kazenski zakonik ruske sovjetske republike? Leta 1919. in 1923. so izdali tam zakone za kazniva dejanja. Tu se našteva petnajstero različnih kazenskih sredstev, pa še se daje sodnikom

pravica, da se lahko izmislijo kakšne nove kazni. Smrtna kazen je obdržana, ampak izvršuje se le z ustreljenjem. Slednjič pa ne smemo zabiti, da si tudi ljudstvo včasih ne da jemati pravice, da kaznuje po svoje: to je t. zv. linčanje (po začetniku takega kaznovanja Lynch-a, izgov. Linč.) V Ameriki ni redka stvar, da hudo delce, n. pr. pohotneža, ki je zlorabil nedolžno dekletce, kar na kratko „brez procesa“ na mestu, kjer ga najdejo, ubijejo. Čudno linčanje so napravili leta 1919. v Hamburku: Nek tovarnar je delal treslico (sulco, žepco) iz ogabnega mesa, celo podgane so mu prišle v ta namen prav. Ko so mu prišli na sled, zbrala se je ogorčena množica pred tovarno, ljudje so šli in ga kratkomalo privlekli z njegovimi pomagači vred iz obratovalnice: Naložili so jih na voz, na katerem so bili čebri napolnjeni z ostudnim, smrdljivim mesom in crknjenimi podganami. Na tem vozu so jih vozili po ulicah Hamburka, a tovarnarju so obesili napis: „To svinjarijo sem si jaz izmislil“, kuharju pa: „To svinjarijo sem jaz kuhal“, neki kuharici, ki je prirejala tisto nesnago, pa so lase razpleli in vpletli mednje — repe podgan.

Res, da so take in enake kazni, ki si jih ljudstvo še dandanes sproti izmišlja, naravnost nasprotne pisanim kazenskim zakonom. Ali utegnejo priti časi, ko se ljudstvo ne da več obdržati v ozkih sponah justice, ampak zagospodari tudi na tem polju samo. Stvar modrih krmilcev države pa bodi, da poskrbe za to, da ne pride do takih prilik, ki ljudstvo naravnost dražijo k nebrzdanemu udejstvanju — svojih silnih moči in kaznovanju po lastni volji.

Janko Glaser:

Kjer raste je mlaj.

„Ko bil sem še mlad, tu stal sem rad
in gledal prek smrečja v dolino;
ni v vetru šumel tu še les košat,
iz tal komaj bodel je mlaj takrat,
z dišečo zelenino.“

V dolino si gledal, vem, očka, kam:
v vasico tja onstran Drave;
tam v solncu poletnem se svetil je hram,
nevestica mlada ti rastle je tam,
pozdravljal si jo iz daljave.

Zdaj smrečje šumi, kjer rasel je mlaj,
ne vidi več se tja v ravno.

Pa kaj tudi tja bi s pozdravi sedaj
in kaj bi v nekdanjost prešerno nazaj,
ko čas jo prerastel je davno!...

Kjer rasel je mlaj, zdaj les je košat,
v tih mrak je smrečje zavito;
v tem mraku pa parček shaja se mlad,
v zatišju zelenem ima se rad —
tvoj sinko z nevestico skrito.

Val. J—r:

Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani.*

Kako vesel sem bil, ko sem izvedel o izdaji novega „Kmetijskega koledarja za leto 1925“, toda naravnost presenečen sem, ko čitam, da izda „Kmetijska tiskovna zadruga“ „Kmetijske matice“ letno 3, v ugodnem slučaju pa celo 4 knjige kmetijsko-gospodarske vsebine. Res da je v prejšnjih časih izdala nekaj kmetijskih knjig „Družba sv. Mohorja v Celovcu“, toda te knjige so deloma pošle, deloma pa so vsled razmer časa izgubile na vrednosti! V zadnjih časih pa je „Družba sv. Mohorja“ kmetijsko-strokovne knjige sploh opustila.

Sedaj smo rešeni, kar nam pričajo vedno veselejša poročila. Z ozirom na ta veseli pojav se bomo kmetje — upam — v velikem številu odzvali zadnjemu vabilu na naročbo knjig „Kmetijske matice“ kakor tudi na poziv glede pristopa k zadrugi. Tudi jaz prosim, da mi v to svrho pošljete informacije glede pristopa k zadrugi, ter položnico v svrho pošiljatve denarja.

Končno pa bi k tej nad vse lepi stvari pripomnil še par besed, kar mi bo — vsaj upam — dovoljeno, saj moj namen je povzdigniti tisti stan, čegar član sem tudi jaz.

K izdaji „Kmetijskega koledarja“ bi priporočal uvrstiti tudi koristne kratke članke, tabele itd., kakor n. pr.: kratek, kmetij-

* Glej tudi notico z istim naslovom v oddelku, „Prosveta“ med Razgledi današnje številke!

skemu stanu primeren „Adresar“, „Vozni red“, Najnovejše poštne določbe“, „Domača lekarna“, „Uničevanje mrčesa“, „Odprava navadnejših madežev“, „Pamolagija sadja“, „Cena 1% hranilnih snovi v posameznih gnojilih“, „Cena 1% redilnih snovi v posameznih jedeh“, „Cena električne energije na uro za izvršitev posameznih del“, „Rentabilnost vložnega kapitala“, „Teža lesa“, „Teža ostalih kmetjskih pridelkov“, „Koliko časa obdrži kaljivost posamezno zrnje ozir. sad v %“, „Prvi znaki posameznih bolezni pri človeku, pri živini, kuretini, sadju, v vrtu, na polju in v gozdu“, „Uspehi pri oplojevanju v posameznih panogah kmetijstva potom križanja“, „Najnovejše iznajdbe v kmetijstvu“, „Temeljna pravila o fiziki, kemiji, tehniki, stavbah itd. z ozirom na kmetijstvo“, „Najboljše (preizkušene) vrste kmetijskih strojev in orodja“, „Priporočljive tvrdke kmetijskih potrebščin“, „Kmetijske knjige in časopisi“ itd. Zelo pogrešam tudi razpravo, katera bi mi podala pregled: koliko smem računati na vsako posamezno blago, katero mi ostane v, ozir. na zemlji, koje mi hote ali nehote tam segnije ozir. koliko smem računati slamo, mah, listje, žaganje itd. po njihovih hranilnih snoveh. Vse te in temu enake razprave bi po mojem skromnem mnenju neprecenljivo vplivale na že sedaj visoko vrednost „Kmetijskega koledarja“.

K izdajam knjig „Kmet. Matic“ bi priporočal, da bi bile iste kar največ mogoče strokovno-poučne, ker nam v sedanjem času najbolj manjka te vrste knjig, pa tudi največ haska imamo od tako vložnega denarja, ker se nam isti na ta način najprej stotero povrne. Drugič pa nam je tudi treba, da si najpreje materialno pomagamo; le po dosegih tega bomo zmožni in v polni meri se udeleževati čimnajeveč tudi idealno.

Naj na tem — ne ravno za to najprikladnejšem — mestu izrazim še eno vročo željo, ki jo nosim že dalje časa na srcu. — Da se na kratko izrazim, želim tudi razpravljati; k a k o p r i p r a v i t i napredek po najkrajši poti na vrhunec kulture? V to svrhu bi priporočal čim najživahnejše javno razpravljanje potom knjig in časopisja. Jaz — za svojo osebo — bi v tem primeru priporočal, da se k temu pritegne v prvi vrsti sredstvo, ki bi bilo na videz precej komplicirano, pač pa izvedljivo in, kar je glavno, nad vse uspešno. V to svrhu naj bi se ustanovil poseben urad, ki bi vodil napredek sploh. Tam pa naj bi bila tudi stalna komisija, ki bi razreševala vse došle tozadevne prijave. Tja naj bi se prijavile vse iznajdbe oziroma izboljšanja v tehniki, rastlinogojstvu — na kratko — napredek

v vseh panogah kmetijstva. Ta komisija naj bi došle prijave primerno proučila, ocenila ter prijavitelja primerno nagradila. Kaj bi n. pr. čutila drž. kasa, ako bi izplačala 1% od celokupne vrednosti, ki bi jo imela javnost od prijavitelja iznajdbe ozir. izboljšanja. On pa bi se — naravno nadarjen — s' ponovno podvojeno silo lotil nadaljnih uspehov! Mnogo, mnogo je namreč rojenih „posebnežev“, ki se ne upajo, še več pa iz gmotnih ozirov ne morejo pokazati v javnost svoje duhovitosti. Tudi jaz poznam par takih „čudakov“ kakor jim navadno pravijo ljudje. — Res je, da se iznajdbe in izboljšanja dajo patentirati ter tem potom dobiti znatne zneske, toda to je prvič za preprostega zemljana nekaj popolnoma neznanega, drugič pa so pri nas „epohalne“ in „kosalne“ iznajdbe zelo redke, toda tudi te bi se pomnožile s' primerno vzpodbudo. K gorajšnjim iznajdbam pa prištevam tudi razne načine obdelovanja, krmljenja, obiranja, sajenja, kolobarenja itd., ki bi se dokazali kot popolnoma novi, a obenem na ta ali oni način koristnejši od starih. Kdor količkaj pozna razmere na deželi, mi bo priznal radevolje, da je žalibog med nami mnogo, mnogo takih, kateri na ta ali drugi način hranijo — svoje samo njim poznane posebnosti — v največji tajnosti, vse to pa iz raznih ozirov, toda največkrat iz gole nevoščljivosti ozir. ker se boje, da bi njihovi bližnji — z do sedaj samo njim poznanimi sredstvi — potem njim „konkurirali“. Tudi taki slučajji so mi znani! Vse to pa mora na ta ali drug način v javnost, da se celokupnost izkoristi z vsemi človeštvu poznanimi sredstvi. Zato pa naj bo naša naloga, da to, do sedaj v javnih spisih popolnoma neuvaževano jedro čimpreje in kar najbolje obdelamo.

Na koncu pa naj še omenim — z ozirom na spredaj omenjeni predmet — tole: Kdor namreč temeljito pozna našega podeželana, ta bo potrdil, da je med njimi veliko število globoko razumnih in nadarjenih mož, le da ne morejo ozir. ne znajo dati izraza svojim duševnim zmožnostim. In ravno vsled tega je navadno (vsaj do sedaj) bil potlačen na tako nizko stopnjo človeštva. Iz tega pa tudi izvira ono sovraštvo, ki ga žal netita preprosti človek na eni ter inteligent na drugi strani. Temu pa bomo napravili konec, ko bomo čim bliže pogledali v dno duše drug drugemu. Tudi to naj bo ena naših naj-nujnejših nalog...

NAKGLI

Na željo nekaterih naročnikov smo preskrbeli lične platnice za I. letnik „Grude“. Platnice stanejo z vezavo vred Din 10—, platnice same brez vezave pa Din 8—. Poštšina v tem znesku ni vračunjena. Kdor torej želi imeti list vezan, naj ga pošlje do 15. februarja 1925 uredništvu z zgoraj označenim zneskom vred.

Uredništvo „Grude“.

ORGANIZACIJA.

Odgovori na vprašanja v 6. št. „Grude“.

Z ozirom na Vaš dopis v 6. številki „Grude“ si usojam podpisani odgovarjati kategorično na Vaša vprašanja in sicer: 1. Domače in priljubljene povesti iz kmetijskega življenja, poučni sestavki za gospodarstvo, gospodinjstvo, posebno so priljubljene povesti od ruskih avtorjev, kjer je skoraj vsaka druga hiša imela svojca v Rusiji, zato je pojmovanje ruskih pisateljev toliko lažje; dobrodošla so tudi književna poročila in domače pesmice.

2. Prevelike so uvodne vinjete ter vinjete začetnih črk.

3. Za prihodnje leto zasnovati kak večji roman, kateri bi lahko izhajal celo leto, zavoljo tega se lahko vabi naročnike za celo leto vnaprej, ter priobčevanje gospodarskih razprav za pomladno, letno in jesensko obdelovanje zemlje.

4. Pripravljen sem za list agitirati ter ga svojim znancem vsestransko priporočati, ker je edini leposlovni list iz kmetijskih vrst ter ga je bilo že davno potrebno ustanoviti. A. K. v Š.

*

1. Ugajajo mnogovrstni spisi ter lepi slog in ilustracije.

2. Ne ugajajo predolgi spisi kakor n. p. Cestar Jakob in drugi.

3. Pogreša se več spisov kmetijsko-gospodarskega značaja kakor na primer: agrokemija, presnavljanje, fiziologija rastlinstva, astronomija itd. Z sličnimi spisi bi se marsikakemu bralcu kmetu vzbudilo večje zanimanje za življenje narave — zanimanje pa je predpogoj napredka. Seveda bi posebno strokovni članki morali biti kratki, jedrnat in lahkomumljivo pisani.

4. V prid „Grude“ hočem agitirati.

J. Z. v L.

*

Ker primanjkuje prostora, priobčujemo samo ta dva odgovora na naša vprašanja. Veseli nas, da je Gruda pognala take korenine, ki pričajo o zdravem življenju in o možnosti živahnega in krepkega razvoja. Skušali bomo ustreči vsem željam in se po možnosti ravnati po pametnih nasvetih, kolikor jih je prišlo iz vrst naročnikov. Vsega naenkrat še ne bo mogoče doseči, od leta do leta pa upamo, da ustrezemo vsem. Glede vinjet pripominjamo, da prihodnje leto ena odpade in pride mesto nje druga, ki bo v vsaki številki nova.

ŽENSTVO.

Zimska piča za kuretino. Pozimi, ko se spušča kuretina iz hleva, jo često prav hudo zebe. Zato je dobro, da jo hranimo z gorko pičo. Najboljši je kuhan krompir, stlačen in pomešan z otrobi. To naj dobivajo kure še mlačno. Hrana naj se jim ne trosi na tla, kjer se prehitro shladi. Tudi bi se ob ostankih le vrabci mastili. Saj vsakdo ve, kako vsiljivi so oni baš na dvorišču. Zato naj se da hrana v malih koritih ali v skledicah, iz katerih se tako ne raztresa. Zvečer naj dobijo kokoši zrnja in sicer ovsu ali ječmena. Včasih se naj jim tudi zrnje skuha. Stresti jim je treba potem vse skupaj z vodo, v kateri se je zrnje kuhalo, v korita. Zrnje daje ponoči kokošim več gorkote, ker ga le počasi prebavljajo.

Povodna perjad pozimi. Gosi in race so močnejše, neobčutljivejše in trdnjše nego kure in prinašajo tudi več dobička. Paziti je le, da se jim prav postreže. Goska znese 50 do 60 jajec in daje 10 do 12 kg mesa; raca znese 100 do 120 jajec in daje 4 do 5 kg mesa. Seveda jih je treba dobro negovati in hraniti. Ako zamrznejo pozimi dotoki, jim je treba nastaviti na dvorišču veliko posodo vode, v kateri se lahko kopljejo, kar jim je neobhodno potrebno. Vodo je treba vsaki dan obnoviti. Hlevi morajo biti kolikor le možno čisti in suhi. Jutranja piča naj obstoji iz zmesi kuhanega krompirja, repe, kuhinjskih pomij, otrobov in zmesne moke. Zvečer naj se daje zrnje. Nikdar pa naj ne manjka zvečer pitna voda. Po večernem pitanju naj se zaprejo živali takoj v hlev.

Da slana rastlinam ne škoduje, polvaj jih pred solničnim vzhodom z mrzlo vodo. Rastline si tako opomorejo, če jih je tudi slana požgala.

PROSVETA.

Kmetijska tiskovna zadruga. Dopis, ki ga je prejela naša tiskovna zadruga,

je tudi za Grudo v marsičem uprav programatičen. Zato ga priobčujemo v Grudi. Obenem je prav ta dopis lep dokaz, kako živo hrepeni naše ljudstvo po napredku in po prosveti. To pa nam je vsem najlepša vzpodbuda za nadaljno delo.

Nušič Branislav. Občinsko dete. Roman dojenčka. Poslovenil Cvetko Golar. V Ljubljani 1923. J. Blasnika nasledniki. Povest bi se lahko imenovala tudi „Žalost in veselje“, saj je v njej poleg vse žalostne usode zapuščene dojenčka, ki nima ne domovine ne staršev, in ki roma iz rok v roke, nadrobljenih tudi toliko vesele prigode in smešnic, da se čitatelju eno oko včasih solzi od žalosti, drugo pa od smeha. Knjigo bodo z zanimanjem brali tudi oni, ki bi radi poznali srbsko življenje v malih srbskih mestih in v Beogradu. Tukaj jim bo Nušič dober vodnik; saj spada med najboljše srbske pisatelje in pozna svoje rojake, kakor malokdo. Da zna tudi prav prijetno pripovedovati, to priča vsaka stran te knjige. Knjiga ima na ovitku lepo rizbo, šteje 231 strani in stane samo Din 15.—

PO SVETU.

Zveza balkanskih kmetijskih strank. Vodja rumunske kmetijske stranke caranistov, (ime izvira od besede cara, kar pomeni gruda), Lupu, je pričel pogajanja z bolgarskimi zemljoradniki in z Radičem v svrhu ustanovitve „Balkanske zveze kmetijskih strank“, ki naj bi vplivala na carinsko in notranjo politiko držav. V nasprotju z Radičem se carinisti in bolgarski zemljoradniki nočejo vezati z moskovskimi boljševiki.

Dr. P.

Poljska letina. V otvoritveni seji poljskega „Sejma“ (parlamenta) v oktobru letošnjega leta je povdarjal ministrski predsednik Grabski, do poleg napetega razmerja napram Nemčiji in Rusiji povzroča največ skrbi — slaba letina v vzhodnih maloruskih in beloruskih

okrajih. Letos je bil pridelek žita 40% manjši nego lani. Zato bo Poljska rabila inozemsko posojilo, ako noče ostati brez hrane. Preslabo se razvija tudi domača industrija, vsled česar je 163.000 delavcev brez posla.

Dr. P.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

H. Wolgin, Maribor. Od poslanih treh stvari priobčim „Greh“, ako daste svoje ime na razpolago? Čemu hočete tičati za pseudonimom? — **Jan Kazimir.** Čemu ste tako sramežljivi, ko ste sicer korajžni? Povejte bralcem „Grude“ svoje ime, potem se lahko pomeniva še to in ono. — **Hrostor, Maribor.** Pošljite celoten rokopis in ne skrivajte imena. — **I. K. S., Zagorje.** Hvala za poslane re-

buse. Na vrsto pridejo polagoma vsi. Pošljite še kaj! —

D. J. Ljubljana. — Pri Vaših verzih je najbolj originalen in največ vreden podpis. Podpisov pa ne honoriramo. Zato ne pričakujte honorarja! — **F. M. Dramje.** Poslana pesem ni za tisk. Pošljite morda kaj drugega.

Sotrudnikom. Mnogi mislijo, da je neobhodno potrebno pisati za kmeta „kmetško“. To je zelo usodna zmeta. Pisati je treba dobro, to je vse. Nikjer ni rečeno, da bi morala Gruda biti polna tarnanja o toči, deževju, povodnjih, treskanju in požarih. Tega ima naš kmet brez leposlovja dovolj. — Pišite o čemurkoli, samo pišite dobro, pa bo prav.

ŠALA IN ZABAVA.

1.

1. Računska naloga:
(Jan. Kazimir.)

15	15	15	15	15
15				15
15				15
15				15
15	15	15	15	15

Razvrsti v prazne kvadrate številke 1 do 9 tako, da dobiš, ako jih seštevaš, v vsako označeno smer vsoto 15.

2.

Uganka.

(Priobčil Jan. Kazimir.)

Kakšen je morski volk v vodi?

3.

(Priobčil Jan. Kazimir.)

Kaj je to?

- z - i - če se zlomi padel boš.
- z - g - slovenski bil učen je mož.
- s - h - nahaja se pri vsakem sodu.
- z - ž - v hiši vsaki zlo imajo.
- s - š - žival ostudna je ogabna.
- z - d - kar znaš, se imenuje.
- z - r - človeški rod goji na veke?

Za pravilno rešitev razpisujemo 50 nagrad: 20 vezanih in 20 broširanih izvodov Kmetijskega koledarja za l. 1925 ter 10 raznih drugih knjig. Rešitve je pošiljati uredništvu do 31. januarja 1925.

Vsem tujim kakor tudi domačim
gostom, ki bodo posetili Ljubljano
ob priliki **I. vseslovenskega kon-
gresa agrarne omladine**, se naj-
topleje priporoča

kavarna in restavracija

„ZVEZDA“

Preskrbljeno bo vsestransko za
najboljšo in točno postrežbo

ROZA in FRANC KRAPEŽ

TRGOVSKA BANKA D. D.

LJUBLJANA

Dunajska cesta v lastni stavbi.

Kapital in rezerve D 18,300.000

Sprejema denarne vloge
na hranilne knjižice in tekoči račun
in jih obrestuje najugodneje.

Kupuje in prodaja
vrednostne papirje, valute, devize,
čeki itd.

Eskontira in vnovčuje
menice, devize, kupone itd.

Izvršuje
izplačila na vsa tu- in inozemska
tržišča.

Daje predujme
na vrednostne papirje in vsako-
vrstno blago.

Posreduje
pri borznih naročilih vestne in
kulantno.

Izdaja
uverjenja in akreditive.

Finansira
industrijska, trgovska in obrtna
podjetja.

PODRUŽNICE: Maribor, Novomesto, Rakek, Slovenjgradec,
Slov. Bistrica, Konjice. EKSPozITURA: Meža - Dravograd.

TELEFONI: 139, 146, 458.

BRZOJAVI: Trgovska.

Veležganjarna

A. Rosner & Ko. nasl.

VIKTOR MEDEN

v Ljubljani, nasproti Velesejma

izdeluje

najboljše likerje, rum, konjak, slivovko, brinovec
in tropinovec ter se priporoča cenj. odjemalcem.

Kupuje sadje za žganjekuho.

Telefon interurban št. 71.

Josip Petelinc

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7

blizu Prešernovega spomenika za vodo

Najcenejši nakup

najboljših šivalnih strojev „GRITZNER“

za rodbinsko in obrtno rabo, nadalje nogavic, žepnih robcev, brisalk, klota, belega in rujavega platna, šifona, kravat, žlic, vilic, raznih gumbov, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in brivce, škarje za krojače, šivilje in za obrezovanje trt. Cepilne nože. Vse na veliko in malo.

Kje se najboljše kupi, je že brez dvoma znano!

„Pri nizki ceni“

Ignacij Žargi Ljubljana Sv. Petra cesta 3.

Nudi cenj. odjemalcem veliko izbero potrebščin za krojače in šivilje. Velika izbira rokavic, nogavic in površnih ženskih volnenih jopic. Razno moško, damsko in otročje perilo, svilene platene samoveznice. Na debelo! itd. po priznanih znižanih cenah. Na drobno!

STANKO FLORJANČIČ

veletrgovina z železnino

LJUBLJANA, Sv. Petra cesta šte. 35.

Telefon interurban 163.

En gros.

En detail.

Razna emajlirana in aluminijasta posoda. Vse mizarske potrebščine in vse orodje za obrti, ki spadajo v železninsko stroko. Vsakovrstni poljedelski stroji. Jedilno orodje, razni alpaka-nastavki, noži, vilice. Razni laki v vseh barvah iz svetovnoznane tovarne. Modra galica prvovrstna (znamka Johannisthal) vedno v zalogi. Zabtevajte cenik.

Zavarovalna
in pozavarovalna
družba v Beogradu

ROSITA-FONSIER

**Osnovni
kapital:**

D 5,000.000

**Ravnateljstvo podružnice
za Slovenijo**

Ljubljana, Sodna ulica 2/1.

Družba izvršuje zavarovanja vseh vrst:

1. Zavarovanje proti požaru.
2. Zavarovanje proti posledicam telesnih nezgod.
3. Zavarovanje proti škodi in toči.
4. Zavarovanje proti vlomu in tatvini.
5. Zavarovanje vseh transportov.
6. Zavarovanje jamstvenih dolžnosti.
7. Vse vrste zavarovanj življenja pod najugodnejšimi pogoji.
8. Zavarovanje stekla.

**Glavna zastopstva se nahajajo v vseh
večjih krajih.**

Prometna banka

d. d.

v Ljubljani, Prešernova ulica 4

Brzjavni: Prometna banka.

Telefon št. 149.

Račun čekovnega zavoda št. 13.853.

Izvršuje vse v svoj delokrog
spadajoče posle
najtočneje in najkulantneje.

Прометна банка

Д. Д.

у Љубљани, Прешернова улица 4

Брзојави: Прометна банка.

Телефон бр. 149.

Рачун чековнега завода бр. 13.853.

Израђује све у ову струку
спадајуће послове
сасвим тачно и кулантно.

„SPLIT“

delniška družba za cement Portland

Ljubljana

Tvornica „SPLIT“ d. d. za cement Portland jamči, da je njen prvovrstni Portland cement znamke

„Salona“ (Tour)

na svetovnem tržišču zbog enakomerne kvalitete pri konzumentih nadvse priljubljen in vpošteván.

Dolgoletno jamstvo jamči za izborno kakovost.

„Salonit“

je za pokrivanje streh in izoliranje sten proti vlagi najboljši material sedanjosti, kateri se uporablja širom cele Evrope. Proračune, kataloge, cenike in navodila pošilja brezplačno:

„SPLIT“, d. d. za cement Portland, Ljubljana.

Ceneno češko perje!

En kg sivega opuljenega perja 70 Din, na pol belo 90 Din, belo 100 Din, boljše 120 Din in 150 Din, mehko jak puh 200 in 225 Din, boljša vrsta 275 Din. Pošiljatve carine prosto proti povzetju, od 300 Din naprej poštne prosto. Vzorec zastoj. Blago se tudi zamenja in ne-všeče vzame nazaj. Naročila samo na **BENEDIKT SACHSEL**, Lobež št. 72 kod Pilsna, Češkoslovaška, Poštne pošiljke rabijo v Jugoslavijo okrog 14 dni.

Vsakovrstne moške in otroške obleke

kupite najceneje

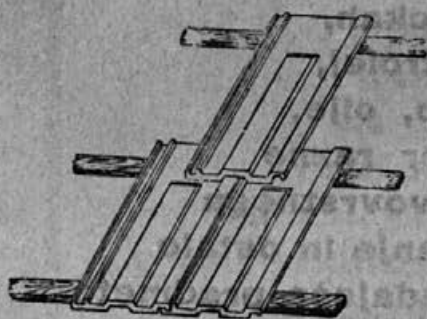
v konfekcijski in manufakturni trgovini

Drago Schwab

LJUBLJANA, DVORNI TRG 3

V zalogi razno sukno za obleke, dežni plašči itd. po konkurenčnih cenah.

Nalcenejše strešno kritje!

Združene opekarne d. d.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 13

preje

Vidic-Rnez tovarne na Viču in Brdu

nudijo v poljubni množini — takoj dobavno — najboljše preizkušene modele strešnikov z eno ali dvema zareza zama kakor tudi bobrovec (biber) in zidne opeke. — Na željo se pošlje takoj popis in ponudba!

Tiskarski in litografski umet. zavod

J. BLASNIKA NASL.

■ Ljubljana, Breg št. 12. ■

Izvršitev vsakovrstnih tiskovin od enostavne do najfinejše opreme.

Knjigotisk.

Kamenotisk.

Offsettisk.

„EKONOM“

**osrednja
gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica št. 7**

**ima po najnižjih cenah v zalogi
deželne pridelke, krmila,
specerljsko blago
kakor sladkor
v sipl in v
kockah,
petrolej,
kavo, olje,
riž ter razne
vrste prvovrstnega
mila za pranje in ostale
v to stroko spadajoče predmete.**

**Velika zaloga vseh vrst umetnih
gnojil, modre galice, prvovrstne
strešne opeke in najboljšega
splitskega portland cementa
„SALONA“ (TOUR).**

„EKONOM“

**osrednja
gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica št. 7**

**ima po najnižjih cenah v zalogi
deželne pridelke, krmila,
specerljsko blago
kakor sladkor
v sipi in v
kockah,
petrolej,
kavo, olje,
riž ter razne
vrste prvovrstnega
mila za pranje in ostale
v to stroko spadajoče predmete.**

**Velika zaloga vseh vrst umetnih
gnojil, modre galice, prvovrstne
strešne opeke in najboljšega
splitskega portland cementa
„SALONA“ (TOUR).**

Zavarovalna
in pozavarovalna
družba v Beogradu

ROSJA-FONSIER

**Osnovni
kapital :**

D 5,000.000

**Ravnateljstvo podružnice
za Slovenijo**

Ljubljana, Sodna ulica 2/I.

Družba izvršuje zavarovanja vseh vrst:

1. Zavarovanje proti požaru.
2. Zavarovanje proti posledicam telesnih nezgod.
3. Zavarovanje proti škodi in toči.
4. Zavarovanje proti vlomu in tatvini.
5. Zavarovanje vseh transportov.
6. Zavarovanje jamstvenih dolžnosti.
7. Vse vrste zavarovanj življenja pod najugodnejšimi pogoji.
8. Zavarovanje stekla.

**Glavna zastopstva se nahajajo v vseh
večjih krajih.**

TRGOVSKA BANKA D. D.

LJUBLJANA

Dunajska cesta v lastni stavbi.

Kapital in rezerve D 18,300.000

Sprejema denarne vloge
na hranilne knjižice in tekoči račun
in jih obrestuje najugodnejše.

Kupuje in prodaja
vrednostne papirje, valute, devize,
čeke itd.

Eskontira in vnovčuje
menice, devize, kupone itd.

Izvršuje
izplačila na vsa tu- in inozemska
tržišča.

Daje predujme
na vrednostne papirje in vsakovrstno blago.

Posreduje
pri berznih naročilih vestno in
kulantno.

Izdaja
uverjenja in akreditive.

Finansira
industrijalna, trgovska in obrtna
podjetja.

PODRUŽNICE: Maribor, Novomesto, Rakek, Slovenjgradec,
Slov. Bistrica, Konjice. **EKSPozITURA:** Meža - Dravograd.

TELEFONI: 139, 146, 458.

BRZOJAVI: Trgovska.

HOTEL „LLOYD“, LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA

Prenočišča z zračnimi sobami. o Izvrstna kuhinja z mrzlimi in gorkimi jedili. o Poleti krašen senčnat vrt o Točna postrežba. o o o o o o Sprejemajo se tudi učence v kuhinjo.

MARIJA TAUSES, lastnica hotela Lloyd

Kje se najbolje kupi, je že brez dvoma znano!

„Pri nizki ceni“

Ignacij Žargi Ljubljana
Sv. Petra cesta 3

Nudi cenj. odjemalcem veliko izbero potrebščin za krojače in šivilje.
Velika izbora rokavic, nogavic in površnih ženskih volnenih jopic.

Razno moško, damsko in otročje perilo, svilene pletene samoveznice

Na debelo! itd. po priznanih znižanih cenah. Na drobno!

Prilporočamo vsem rodbinam

Kolinsko cikorijo

izvrsten pridatek za kavo

„EKONOM“

**osrednja
gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica št. 7**

**ima po najnižjih cenah v zalogi
deželne pridelke, krmila,
specerijsko blago
kakor sladkor
v sipi in v
kockah,
petrolej,
kavo, olje,
riž ter razne
vrste prvovrstnega
mila za pranje in ostale
v to stroko spadajoče predmete.**

**Velika zaloga vseh vrst umetnih
gnojil, modre galice, prvovrstne
strešne opeke in najboljšega
splitskega portland cementa
„SALONA“ (TOUR).**